

PROGRAMUL MUNICIPAL
privind siguranța și accesibilitatea publică a femeilor și fetelor în mun. Chișinău
pentru anii 2025-2029

I. INTRODUCERE

1. În Republica Moldova violența împotriva femeilor este o încălcare gravă a drepturilor omului și o consecință a inegalității de gen. Violența împotriva femeilor este o problemă profundă și complexă care afectează societățile din întreaga lume, inclusiv în Republica Moldova. Prevalența violenței împotriva femeilor și fetelor (*în continuare* VFF) în Moldova rămâne ridicată, astfel potrivit Studiului „*Bunăstarea și siguranța femeilor*”¹, trei din patru femei, respectiv 73% au experimentat o formă de abuz din partea partenerului. În același timp, conform aceluiași studiu, în Republica Moldova hărțuirea sexuală este privită ca o parte obișnuită a vieții femeilor, respectiv 49% dintre femei s-au confruntat cu cel puțin o formă de hărțuire sexuală de la vârsta de 15 ani. Experiențele de hărțuire sunt mai des răspândite în rândul femeilor mai tinere, și anume celor în vârstă de 18-29 de ani (63%), celor fără copii (68%) și studentelor (70%).

2. Constatări similare sunt expuse și în studiul „*Hărțuirea sexuală la locul de muncă între percepții și realitate*”² în cadrul căruia se indică faptul că fenomenul hărțuirii sexuale, deși devine subiect tot mai actual pe agenda publică, rămâne unul destul de prezent în societatea noastră. Locul de muncă nu face excepție din locurile unde ne putem confrunta cu fenomenul hărțuirii sexuale.

Totodată, conform studiului „*MUNCA INEGALĂ! O analiză a decalajelor de gen pe piața muncii din perspectiva angajatorilor, persoanelor angajate și ale celor neangajate*”³, confruntarea cu cazurile de discriminare în relațiile de muncă este mai specifică femeilor. La serviciu, 17% din angajate s-au confruntat cu cazuri precum gesturi obscene, atingeri nepotrivite, precum și glume cu conotație sexuală. Un număr semnificativ de femei (8%) au declarat situații în care au fost îmbrățișate fără permisiune, iar 2,2% s-au confruntat cu situații și mai grave – solicitări de a întreține relații sexuale în schimbul unei recompense.

3. Cu toate acestea, cazurile de hărțuire sexuală nu sunt raportate către poliție. Potrivit datelor prezentate de către Serviciul Tehnologii Informaționale al Ministerului Afacerilor Interne, în perioada anilor 2019 – 2024, în cadrul Registrului informației criminalistice și criminologice al Republicii Moldova au fost înregistrate 82 infracțiuni privind viața sexuală

¹ Studiul „Bunăstarea și siguranța femeilor” (OSCE, 2029). Disponibil online: https://www.osce.org/files/f/documents/e/f/425867_0.pdf

² Studiul „Hărțuirea sexuală la locul de muncă între percepții și realitate”, CPD, Chișinău 2023. Disponibil online: https://progen.md/wp-content/uploads/2023/04/Raport_HS_munca_merged.pdf

³ Studiul „MUNCA INEGALĂ! O analiză a decalajelor de gen pe piața muncii din perspectiva angajatorilor, persoanelor angajate și ale celor neangajate”, CPD, Chișinău 2020. Disponibil online: <https://moldova.unwomen.org/ro/digital-library/publications/2022/03/munca-inegala>

comise în spațiile publice ale mun. Chișinău (dintre care, 20 de cazuri - sectorul Buiucani; câte 19 cazuri în sectoarele Ciocana și Botanica; 13 cazuri - sectorul Centru; 10 - sectorul Râșcani).

4. Analogic situației din mediul obișnuit de viață, femeile și fetele se confruntă mai frecvent cu violența în mediul online. Limbajul sexist, hărțuirea, persecuția sunt printre mijloacele des folosite în privința femeilor și fetelor pe rețelele publice de comunicare. Experiențele femeilor și fetelor, care au trecut prin violență în bază de gen, sunt amplificate de tehnologia utilizată în mediile online și digitale care permit perpetuarea violenței împotriva femeilor din cauza multitudinii de făptuitori, în unele cazuri, sau a razei largi de acțiune și a caracterului permanent al răspândirii imaginilor dăunătoare și a conținutului de ură. În consecință, violența împotriva femeilor comisă în sfera digitală, are impact grav asupra vieții, sănătății psihologice și fizice, a siguranței și a reputației acestora, având implicații nefavorabile pentru drepturile de participare în mediul online ale femeilor.⁴

5. Datele recente ale Biroului Național de Statistică (*în continuare BNS*) arată că numărul populației cu reședință obișnuită la 01.01.2024, a constituit **2423,3 mii persoane**. Distribuția populației pe regiuni și grupe de vârstă rămâne relativ uniformă, cu excepția municipiului Chișinău, care se distinge prin proporția mai mare a populației în vârstă de muncă și o pondere mai mică a persoanelor vârstnice.

6. **Orașul Chișinău**, capitala și cel mai mare oraș al Republicii Moldova, este situat în zona centrală a țării și reprezintă principalul centru economic, cultural și administrativ.

Municipiul Chișinău este o unitate administrativ-teritorială a Republicii Moldova, care include orașul Chișinău, alături de alte 6 orașe și 28 de sate. Populația totală a municipiului este de aproximativ 700.000 de locuitori (reprezentând 26% din populația totală a țării). Conform estimărilor, la începutul anului 2024⁵, populația feminină predomină, constituind 362,9 mii persoane, respectiv 54,5% din totalul populației capitalei.

7. Accesul femeilor și fetelor la infrastructură și spațiile publice joacă un rol esențial în asigurarea egalității de gen și respectarea drepturilor omului. Acest domeniu include elemente-cheie precum: siguranța în spațiile publice, asigurată, spre exemplu, prin iluminat stradal corespunzător, camere de supraveghere, prezența patrulilor de poliție și designul urban care reduce zonele izolate etc.; transportul public, care necesită autobuze și stații bine întreținute și monitorizate; accesibilitatea infrastructurii pentru toți cetățenii, inclusiv pentru femeile cu dizabilități și părinții cu copii mici (de ex., prin trotuare adaptate, rampe, transport public accesibil și spații speciale pentru îngrijirea bebelușilor în locurile publice etc.), facilități sanitare (de ex., toalete publice curate și sigure), precum și spații verzi și de recreere (de ex., parcuri și zone destinate activităților recreative) etc.

8. În anul 2023, **gradul de acoperire cu iluminat stradal în localitățile urbane, la nivel de țară**, a fost de 82,1%. La nivel regional, cel mai ridicat nivel de iluminare a fost înregistrat în localitățile din UTA Găgăuzia (94,9%) și mun. Chișinău (91,0%), în timp ce regiunile Sud (76,8%) și Nord (76,1%) au avut cele mai scăzute valori⁶.

În ceea ce privește **suprafața spațiilor verzi în localitățile urbane**, aceasta a constituit 6,6 mii ha, ceea ce reprezintă 12,8% din suprafața terenurilor din intravilanul localităților

⁴ Programul național privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie pentru anii 2023-2027. Disponibil online: https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/03/Programul-VFF-si-VF_-15.03.2023_final.pdf

⁵ Disponibil online: https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Chisinau/trimestrial/Chisinau_anul_2024.pdf

⁶ Infrastructura străzilor din localitățile urbane în anul 2023, BNS, Chișinău, 2024. Disponibil online: https://statistica.gov.md/ro/infrastructura-strazilor-din-localitatile-urbane-in-anul-2023-9572_61219.html

urbane. Distribuția spațiilor verzi urbane pe regiuni arată că 66,4% din suprafața spațiilor verzi aparține mun. Chișinău, 15,4% - regiunii Nord, după care urmează regiunea Centru - 9,8%, regiunea Sud - 6,1% și UTA Găgăuzia - 2,4%.

9. La finele anului 2023, municipiul Chișinău a devenit primul oraș din Republica Moldova care a aderat la Inițiativa Globală „Orașe Sigure și Spații Publice Sigure” (Safe Cities and Safe Public Spaces)⁷. Inițiativa a fost lansată de către UN Women, în luna ianuarie 2011, în vederea prevenirii și asigurării unui răspuns eficient în cazurile diferitor forme de violență sexuală împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice.

10. Hărțuirea sexuală și alte forme de violență împotriva femeilor în spațiile publice, atât în mediul urban, cât și în cel rural, sunt o realitate zilnică pentru femei și fete la nivel global. Aceste incidente pot avea loc pe străzi, în mijloacele de transport public, în școli, la locurile de muncă, în toaletele publice, în parcuri etc. Astfel, această realitate limitează libertatea de mișcare a femeilor și fetelor și poate reduce capacitatea acestora de a participa la educație, muncă și viața publică, precum și le restricționează accesul la servicii esențiale și la activități culturale și recreative, afectându-le în mod negativ sănătatea și bunăstarea acestora.

11. Deși violența în familie și cea la locul de muncă sunt acum recunoscute pe scară largă ca încălcări grave ale drepturilor omului, hărțuirea sexuală și alte forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice, sunt adesea abordate insuficient.

12. În scopul evaluării nivelului de siguranță și accesibilitate a femeilor și fetelor în spațiile publice din municipiul Chișinău, inclusiv în cazul celor care fac parte din grupurile subreprezentate (femeile cu necesități speciale; femeile de etnie romă, femeile în etate etc.), a fost realizat *Studiul de evaluare privind siguranța și accesibilitatea publică a femeilor și fetelor în mun. Chișinău*, cu sprijinul UN Women. În vederea prevalidării prevederilor și concluziilor/recomandărilor studiului, în perioada 22-23 octombrie 2024, a fost organizat un atelier de lucru cu participarea autorităților publice locale și centrale de specialitate, a organizațiilor societății civile, a organizațiilor ONU și a altor părți interesate din municipiul Chișinău, în vederea validării constatărilor preliminare identificate, inclusiv înaintarea recomandărilor pentru implementarea unor măsuri care să contribuie la sporirea nivelului de siguranță și accesibilitate publică a femeilor și fetelor în mun. Chișinău.

13. Rezultatele Studiului de evaluare atestă că siguranța fetelor și femeilor împotriva violenței în bază de gen (*în continuare VBG*) săvârșită în spațiul public este mult conectată la alte stări de siguranță, în special, siguranța publică, or faptele de hărțuire sexuală și alte forme ale violenței împotriva femeilor și fetelor, de cele mai multe ori, se comit în spațiile publice, accesibile pentru toți cetățenii. Fetele și femeile sunt considerate a fi mai vulnerabile la acte de violență în bază de gen în spațiile publice, indiferent de vârstă, naționalitate, rasă etc. Cel mai des actele de violență sunt săvârșite în stradă față de fetele și femeile tinere. Studiul enunță a mai indicat că deseori trecătorii nu intervin când o femei sau fată este supusă violenței în bază de gen în spațiu public. Inacțiunea comunității poate fi influențată de faptul că nu știu cum să intervină în siguranță sau din cauza stereotipurilor și prejudecăților de gen — plasând vina pentru astfel de violențe pe femei (de exemplu, femeile 'provoacă' acest comportament prin vestimentația aleasă). Rezultatele studiului mai sugerează că aceste stereotipuri pot distorsiona percepția comunității asupra VBG și pot împiedica asigurarea unei intervenții eficiente. O altă

⁷ <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/How%20We%20Work/flagship%20programmes/UN-Women-Flagship-programme-Safe-cities-public-spaces-en.pdf>

mențiune făcută de participanți/participante reflectă faptul că societatea nu percepe hărțuirea sexuală și alte forme de violență împotriva femeilor în spațiile publice ca o problemă, fiind focusați în special pe combaterea violenței domestice care este mai cunoscută ca și formă.

14. Programul municipal privind siguranța și accesibilitatea publică a femeilor și fetelor în mun. Chișinău pentru anii 2025-2029 (în continuare – *Program*) este un document de politici publice care se aliniază la rigorile regionale și internaționale din domeniu, în special: Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul); Convenția Organizației Națiunilor Unite (ONU) privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei; Programul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană 2021-2027; Recomandărilor Raportului de evaluare privind măsurile legislative și de altă natură, luate la nivel național, pentru punerea în aplicare a prevederilor Convenției de la Istanbul.⁸

15. Obiectivele Programului sunt aliniate cu cele ale altor documente de politici publice, cum ar fi: Programul național pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 332/2023; Programul pentru promovarea și asigurarea egalității de gen în Republica Moldova pentru anii 2023-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 203/2023; Programul de ordine și securitate publică pentru anii 2022 – 2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 913/2022.

16. Programul descrie obiectivele generale, obiectivele specifice, acțiunile, autoritățile responsabile, costurile, indicatorii, reflectate inclusiv în Planul de acțiuni de implementare a Programului municipal.

17. Scopul Programului constă în elaborarea și implementarea mecanismelor și intervențiilor municipale, prevăzute să asigure un răspuns coordonat și eficient la nivelul municipiului Chișinău, în vederea prevenirii și combaterii hărțuirii sexuale și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice. Totodată, Programul vizează îmbunătățirea nivelului de siguranță și accesibilitate pentru femei și fete, contribuind astfel la crearea unui mediu urban mai sigur și incluziv.

18. Rezultatul preconizat până în anul 2029 presupune diminuarea prevalenței hărțuirii sexuale și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice, concomitent cu sporirea nivelului de siguranță și accesibilitate publică în municipiul Chișinău.

19. Programul a fost elaborat de către Primăria mun. Chișinău, având la bază rezultatele Studiului de evaluare privind siguranța și accesibilitatea publică a femeilor și fetelor în mun. Chișinău.

20. Programul a fost supus consultărilor publice ample cu actorii municipali, societatea civilă, comunitatea donatorilor, prestatorii de servicii specializate și femeile supraviețuitoare, în perioada februarie - aprilie 2025.

II. ANALIZA SITUAȚIEI

21. Violența în bază de gen lezează demnitatea umană, afectează grav drepturile victimelor, cel mai des acestea fiind femei și fete, și le scade șansele de a se integra în sistemul

⁸ Publicat la 14 noiembrie 2023, www.coe.int/conventionviolence.

educațional, social și de a-și dezvolta o carieră pe măsura aptitudinilor.⁹ Potrivit Studiului „*Bunăstarea și siguranța femeilor*”¹⁰, în Republica Moldova trei din patru femei (76%) consideră că violența împotriva femeilor este un lucru obișnuit, iar două din cinci femei (40%) spun că au fost supuse violenței fizice și/sau sexuale din partea partenerului sau non-partenerului de la vârsta de 15 ani, precum și 18% susțin că au fost hărțuite sexual în ultimele 12 luni. Aceste date indică faptul că incidența violenței este mai mare în rândul femeilor din grupurile vulnerabile, în special în rândul femeilor cu dizabilități, femeilor rome și ale celor de vârstă pre-pensionară, iar raportarea cazurilor către autorități este scăzută în rândul grupurilor vulnerabile. Același studiu reflectă că femeile care nu lucrează din cauza unei boli sau dizabilități au fost supuse violenței fizice sau sexuale din partea non-partenerului mai frecvent decât femeile salariate (28% față de 17%).

22. În contextul pieței muncii, indicatorii principali înregistrează o tendință pozitivă¹¹ atât în rândul femeilor, cât și în rândul bărbaților, astfel rata de activitate în rândul bărbaților a atins valoarea de 49,5% în anul 2023, cu 2,8 % mai mult, iar pentru femei a atins valoarea de 41,4%, cu 3,6%. Totodată, în anul 2023 se atestă o creștere de 4,1% a ratei de ocupare a femeilor cu copii, fapt ce se datorează și măsurilor de suport care au fost instituite pentru a oferi suport familiilor cu copii de a combina mai eficient și mai ușor viața de familie cu cea profesională. Pe de altă parte, deși sunt tendințe pozitive cu privire la nivelul de egalitate pe aria pieței muncii, mai multe domenii economice au înregistrat regres în asigurarea echității de gen.

23. În partea ce ține de stereotipuri și percepții, se atestă schimbări în regres. Acest lucru se datorează în mare parte faptului că s-au înrăutățit atitudinile și percepțiile populației față de implicarea femeilor în politică și viața publică. Astfel, 27,7% din populație consideră că femeile nu au ce căuta în politică, iar 19,3% - susțin că femeile nu au capacități pentru a deține funcții de conducere. Totodată, în jur de 70% din populație susțin că este de datoria bărbaților să asigure financiar familia, iar peste 63% - că este de datoria femeilor să își asume grija familiei și a gospodăriei. Această tendință poate fi explicată, pe de o parte, prin menținerea unor stereotipuri de gen adânc înrădăcinate în societate, care impun femeilor sarcini legate de îngrijirea casei și a familiei și mai puțin legate de viața publică, iar pe de altă parte, prin atitudinea dură față de femeile aflate deja în funcții de conducere. După alegerile din 2020 și formarea guvernului în 2021 (atunci când au fost aplicate prevederile legale cu privire la reprezentarea ambelor genuri în politică), mai multe femei au preluat funcții esențiale în stat – președinta, prim-ministrul, ministra afacerilor interne și altele – funcții cu o importanță strategică majoră pentru țară. Ulterior, Moldova a traversat și continuă să treacă prin o serie de crize care au afectat în mod direct condițiile de trai ale cetățenilor (criza pandemică, criza economică și creșterea ratei sărăciei, criza de securitate din regiune și fluxul sporit de refugiați, criza energetică ca rezultat al tensionării relațiilor interstatuale). Această înrăutățire a percepțiilor reflectă un regres a eforturilor de promovare a egalității de gen și a participării femeilor în politică.¹²

⁹ Abordarea în presă a violenței în bază de gen și a violenței împotriva copiilor. Disponibil online:

<https://www.unicef.org/moldova/media/7521/file/Abordarea%20C3%AEn%20pres%C4%83%20a%20violen%C8%9Bei%20C3%AEn%20baz%C4%83%20de%20gen%20C8%99i%20a%20violen%C8%9Bei%20C3%AEn%20potriv%C4%83%20a%20copiilor%20.pdf>

¹⁰ Disponibil online: https://www.osce.org/files/f/documents/e/f/425867_0.pdf

¹¹ Studiul „Indexul Egalității de Gen”, CPD, Chișinău 2025. https://progen.md/wp-content/uploads/2025/03/CPD_IEG-2025-1.pdf

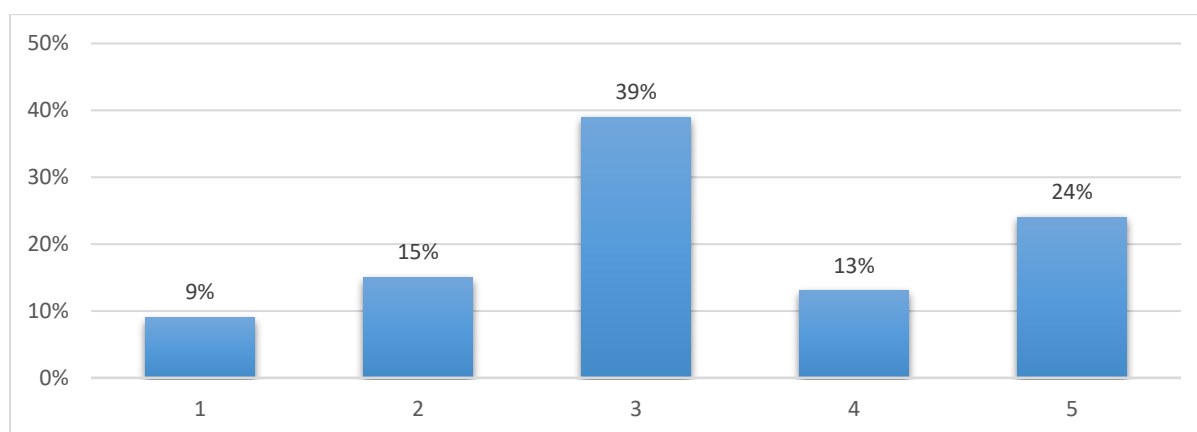
¹² Studiul „Indexul Egalității de Gen”, CPD, Chișinău 2025. https://progen.md/wp-content/uploads/2025/03/CPD_IEG-2025-1.pdf

24. Este important să recunoaștem că, deși există o abundență de cercetări privind violența împotriva femeilor, există un deficit semnificativ în studiile care se concentrează exclusiv pe violența bazată pe gen în spațiile publice sau așa-numita VBG stradală. Acest tip de violență este adesea neglijată în cercetările din Republica Moldova, care tinde să se concentreze mai mult pe violența domestică și violența sexuală.

25. Cu referire la elementele constitutive a faptei de hărțuire sexuală putem menționa faptul că, per ansamblu, studiile demonstrează că ceea ce este considerat hărțuire stradală este similar în întreaga lume, mulți autori ai acestor acțiuni nefiind de acord ca acestea să fie catalogate drept hărțuire, deși majoritatea destinatarilor ar face-o (cu adevărat ne pomenim într-o împrejurare în care mediile ostile pot fi interpretate diferit în funcție de normele culturale).¹³

26. Datele statistice arată că, peste 8% dintre angajații/angajatele Republicii Moldova s-au confruntat cu cel puțin o formă de hărțuire sexuală la locul de muncă. Frecvența cazurilor de hărțuire sexuală este mai mare în rândul femeilor. Cea mai mare incidență a hărțuirii sexuale pe parcursul vieții se atestă în cazul formelor subtile (care, de regulă, nu implică acte tactile sau riscuri pentru integritatea fizică), acestea fiind urmate de formele medii, apoi cele grave (care au cea mai mică incidență, dar cele mai drastice consecințe). La nivel general, 11% dintre persoanele hărțuite la locul de muncă s-au confruntat cu forme grave de hărțuire, cum ar fi cerința de a întreține relații sexuale în schimbul unei recompense, aplicarea forței și/ sau utilizarea amenințărilor pentru a avea relații sexuale, 22% - cu forme medii (atingeri nepotrivite, săruturi fără permisiune, invitații la întâlniri amoroase etc.), iar 67% - cu forme subtile (limbaj cu conotație sexuală, priviri și gesturi nepotrivite etc.).¹⁴

27. Conform percepțiilor din cadrul sondajului realizat în **Studiul de evaluare privind siguranța și accesibilitatea publică a femeilor și fetelor în mun. Chișinău**, relevă faptul că percepția generală asupra siguranței fetelor și femeilor în Chișinău este de nivel mediu, cu un procent de **39%** dintre respondenți/respondente evaluând siguranța cu nivelul 3, pe o scală de la 1 la 5 (1 – nivel foarte scăzut; 5 – nivel foarte ridicat). (Figura 1.) Această evaluare indică o stare de precauție și conștientizare a riscurilor existente în spațiile publice.

¹³ HĂRȚUIREA STRADALĂ (CATCALLINGUL) CA FORMĂ DE VIOLENȚĂ DE GEN. Disponibil online: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/213-223_4.pdf

¹⁴ Sursa: Studiu privind percepțiile și incidența fenomenului hărțuirii sexuale la locul de muncă. Chișinău, 2023. Disponibil online: https://progen.md/wp-content/uploads/2023/04/Raport_HS_munca_merged.pdf

Figura 1. Percepția participanților/participantelor la sondaj asupra siguranței fetelor și femeilor în mun. Chișinău.

28. Cele mai des întâlnite forme de VBG la care sunt supuse femeile și fetele în mediul stradal sunt **limbajul sexist** (45% din respondenți/respondente au menționat despre acest fapt) și **hărțuirea sexuală** (38%). (Figura 2). Fiind întrebați/întrebate ce înțeleg prin limbaj sexist, respondenții/respondentele au menționat că acestea sunt aluzii la părțile anatomice ale corpului, comentarii prin intermediul cărora se face referire la aspectul fizic etc. În ceea ce privește definirea hărțuirii sexuale, au enunțat atingerile nedorite, care, de regulă, se întâmplă în transportul public, în orele de vârf, dar și în parcuri sau chiar în stradă. Niciun respondent/nicio respondentă nu a menționat despre femicid ca formă de violență față de femei, probabil, din considerentul că este un concept nou introdus în legislație și nu a fost intens mediatizat.

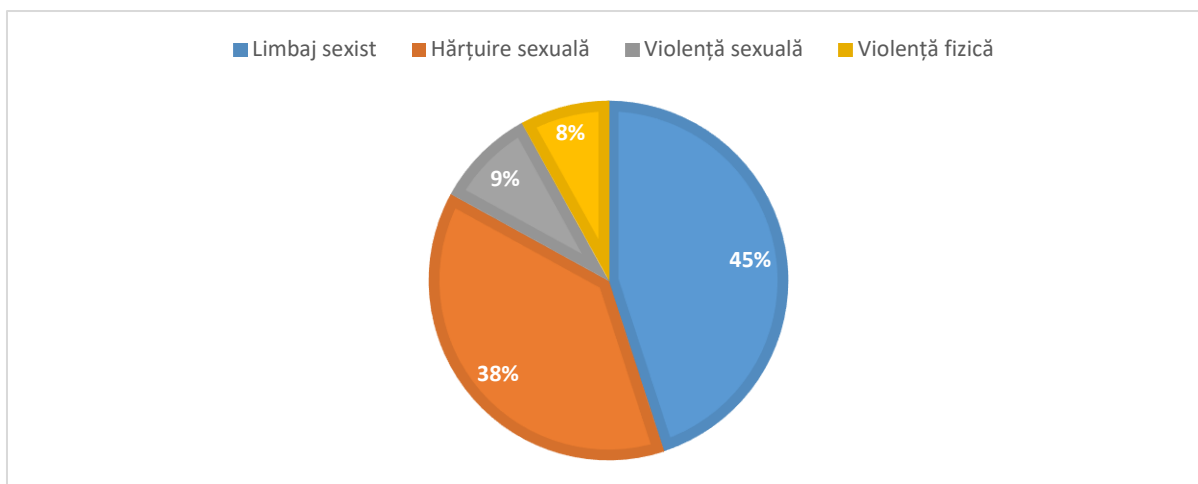

Figura 2. Percepția participanților/participantelor la sondaj asupra celor mai frecvente forme de VBG comise în spațiile publice în mun. Chișinău.

29. Cât privește prevalența formelor de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în mediul online, studiul atestă că este o problemă semnificativă, cu multiple fațete și consecințe grave pentru victime. **Sextingul neconsensual** este o formă de violență online care afectează în mod disproporționat femeile și fetele, fiind menționat de **44%** dintre participanți/participante, iar hărțuirea sexuală online, inclusiv mesajele nedorite și comportamentul agresiv, a fost identificată de **41%** dintre participanți/participante ca fiind o experiență des întâlnită în mediul digital. (Figura 3).

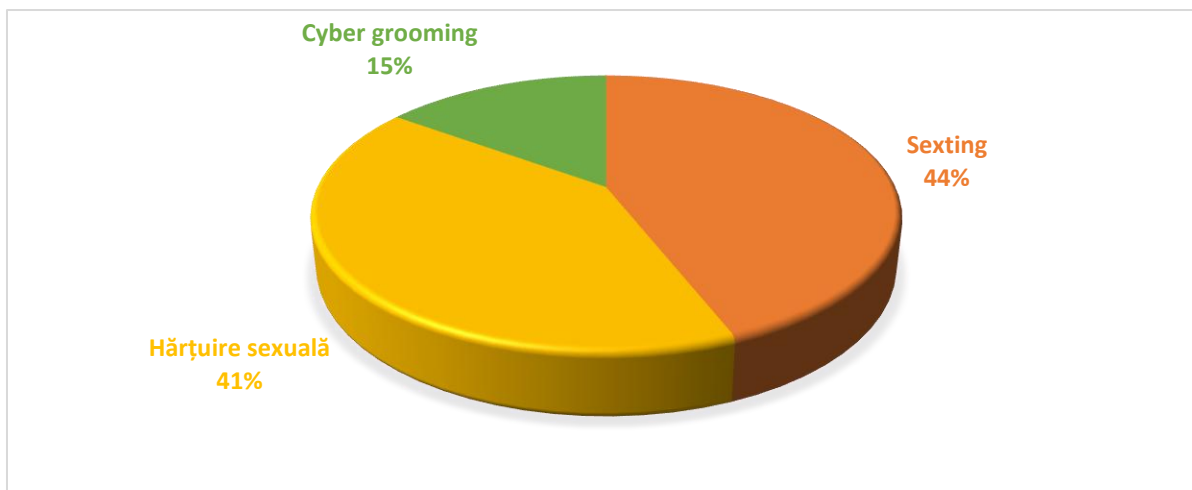

Figura 3. Percepția participanților/participantelor la sondaj asupra celor mai frecvente forme de violență sexuală, hărțuire sexuală și alte forme de VBG comise în mediul online.

30. Cu referire la hărțuirea sexuală și altor forme de violență în spațiul online, studiul a menționat că incidentele de ură, în special cele provenite de la politicieni, se intensifică în timpul campaniilor electorale și vizează în special femeile, persoanele LGBT+ și alte grupuri sociale. Aceste opinii sunt confirmate și în procesele de monitorizare realizate de Promo-Lex. Astfel, discursul sexist este în continuare parte a retoricii electorale, ceea ce confirmă valabilitatea tendinței generale identificate în baza datelor monitorizărilor din perioada 2018–2021, care au arătat că acest tip de discurs are o prezență constantă în perioadele electorale, dar și în afara acestora. În general, discursul sexist are la bază atitudini sexiste și stereotipuri și prejudecăți de gen. De cele mai multe ori, aceste mesaje au fost îndreptate împotriva competitorilor electorali și/sau a politicienilor cu scopul de a-i denigra sau ridiculiza. Cu toate acestea, discursurile sexiste au afectat în mod indirect și grupurile reprezentate de către femei sau bărbați, în general.¹⁵

31. Municipiul Chișinău deține una din cele mai mari rețele de contact, ceea ce permite transportarea pasagerilor cu transport electric, astfel peste 80% din călători fiind transportați cu troleibuze. Rețeaua de transport public din Chișinău este formată preponderent din mijloace de transport precum troleibuze și autobuze. Transportul public și parcurile din mun. Chișinău, sunt percepute ca spații publice în care se întâmplă cel mai frecvent actele de hărțuirea sexuală și și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor (Figura 4.) Regimul mixt de funcționare reduce semnificativ din atractivitatea transportului public, în condițiile în care unitățile de transport sunt blocate în ambuteiaje, în special în zonele centrale. Mulți ani la rând transportul public din mun. Chișinău putea fi caracterizat ca fiind lent, inadecvat, supraaglomerat și nepregătit să satisfacă cererea din partea locuitorilor, iar din cauza lipsei de avantaj competitiv, cu transportul public călătorească în mare parte locuitorii care nu își permit să aibă propriul autovehicul.¹⁶ Cu toate acestea, în cadrul *Studiului de evaluare privind siguranța și accesibilitatea publică a femeilor și fetelor în mun. Chișinău*, respondenții/respondentele au remarcat eforturile autorităților din mun. Chișinău în partea introducerii benzilor permanente dedicate transportului public prin care s-a redus timpul de deplasare, dar și instalarea panourilor electronice informative care indică timpul de sosire al troleibuzelor și autobuzelor, inclusiv

¹⁵ Disponibil online: https://promolex.md/wp-content/uploads/2024/02/Raport_DU_ALG2023_21.02.2024.pdf

¹⁶ Disponibil online: <https://ipre.md/wp-content/uploads/2018/06/Politica-Publica-Banda-dedicata-transportului-public-final.pdf>

promovarea publicității sociale, care poate fi folosită în campanii de informare privind prevenirea violenței împotriva femeilor și fetelor.

32. Cu referire la siguranța femeilor și fetelor în parcuri, în cadrul studiului s-au menționat eforturile autorităților din mun. Chișinău, din ultimii doi ani de a renova și ilumina parcurile din capitală, însă nu toate au trecut prin acest proces. Gradul de siguranță a femeilor și fetelor în parcuri este în scădere din considerentul că nu sunt instalate în toate locațiile camere video care ar preveni cazurile de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor, inclusiv imaginile video ar putea fi folosite în calitate de probă în cazul reclamării faptelor către poliție.

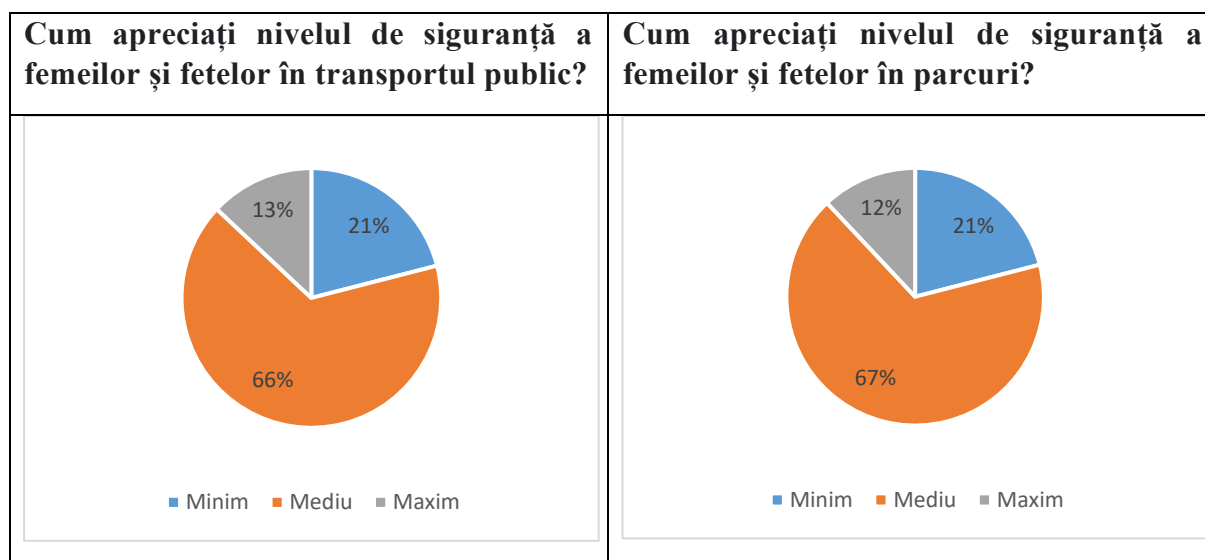

Figura 4. Percepția participanților/participantelor la sondaj asupra nivelului de siguranță a femeilor și fetelor în transportul public și în parcurile din mun. Chișinău.

33. Un alt spațiu public care determină risc ridicat de comitere a actelor de hărțuire sexuală și și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor sunt toaletele publice. Pe lângă condițiile igienice precare, programul de lucru redus (intervalul orelor 09.00-18.00), inclusiv din cauza iluminării insuficiente, toaletele publice prezintă un risc înalt pentru femei și fete de a fi privite, atacate, hărțuite, filmate sau chiar violate. În cadrul sondajului din cadrul *Studiului de evaluare privind siguranța și accesibilitatea publică a femeilor și fetelor în mun. Chișinău*, 55% dintre respondenți/respondente au apreciat toaletele publice cu grad mediu de risc. (Figura 5). În cadrul focus-grupurilor, s-a mai menționat despre problema comună din școli, unde WC-urile în interior nu au separeuri care ar oferi intimitate și siguranță. În context, școala devine un loc nesigur pentru elevi, având în vedere cazurile de fotografiere/filmare în spațiul comun al WC, intimidare/bullying și alte consecințe negative ulterioare pentru copii.

Totodată, zonele de comerț au fost apreciate cu risc mediu de comitere a actelor de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor, cum ar fi piețele în care se vînd haine, mall-urile și supermarketurile. Riscul crește în spațiile destinate cabinelor de probă, fetele și femeile nefiind sigure că nu vor fi intimidare prin priviri indecente sau filmate pe ascuns. La fel, a fost evidențiat faptul că manifestările publice organizate cu diferite ocazii (ex. Ziua Orașului, Ziua Vinului, Ziua Independenței etc.) denotă un risc crescut pentru femei și fete de a fi supuse hărțuirii sexuale și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor. Acest risc este amplificat de aglomerație dar și de faptul că, pe durata acestor evenimente, se consumă alcool, tarabele fiind amenajate chiar în locurile publice unde au loc evenimentele.

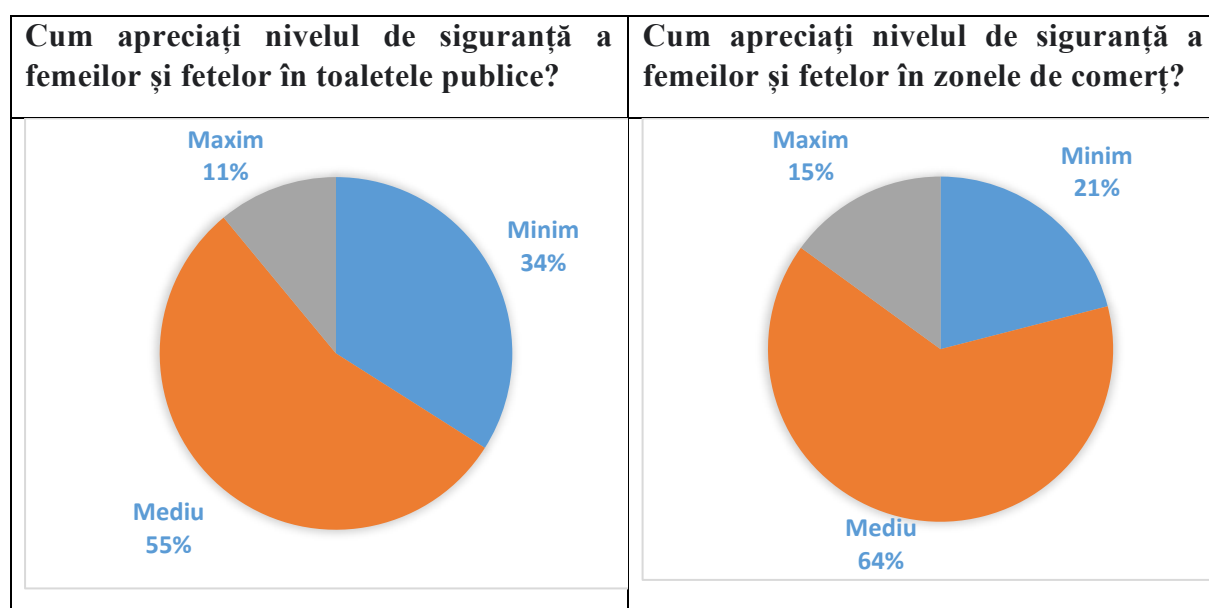

Figura 5. Percepția participanților/participantelor la sondaj asupra nivelului de siguranță a femeilor și fetelor în toaletele publice și zonele de comerț din mun. Chișinău.

34. Cel mai des actele de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor, în viziunea respondenților/respondentelor la sondaj, se întîmplă seara (**67%**), în condiții de iluminare precară, în zilele de weekend, în special când prezența poliției este redusă, ceea ce poate crea un sentiment de insecuritate și frică. (Figura 6) Aceste date se confirmă și prin informația oferită de Inspectoratul General al Poliției care a informat că în anul 2022, în 3 din 7 cauze penale pornite pentru hărțuire sexuală, faptele au avut loc vineri seara. O situație diferită a fost înregistrată în anul 2023, în care din cele 9 cauze penale inițiate pentru hărțuire sexuală, 3 au avut loc în zilele de marți și miercuri. Iar în primele 6 luni ale anului 2024, din cele 6 cauze penale inițiate pentru hărțuire sexuală, majoritatea au avut loc în zilele de luni.

Datele prezentate reflectă o schimbare în modelul săptămânal al acestor incidente pe parcursul ultimilor ani, sugerând că factorii care contribuie la aceste infracțiuni pot varia și că acestea nu sunt limitate la un anumit moment al săptămânii.

Figura 6. Percepția participanților/participantelor la sondaj asupra perioadei în care au loc faptele de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în mun. Chișinău.

35. Femeile tinere cu vârste între 18 și 24 de ani (**48%** dintre respondenți/respondente), urmate de grupul 12-16 ani (**33%**), sunt adesea percepute a fi cele mai vulnerabile la cazuri de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor comise în spații publice, inclusiv în situații de urgență, când sănătatea și viața lor pot fi în pericol. Participanții/participantele la focus-grupuri au menționat că, de multe ori, trecătorii nici nu intervin pentru a acorda ajutor unei fete tinere care este supusă hărțuirii sexuale sau altor forme de violență în spațiile publice. Această pasivitate este alimentată de indiferență, dar și de percepții greșite, precum că interacțiunea ar fi un flirt sau că victimele ar fi provocat comportamentul agresorilor, dorindu-și să fie abordate. Aceste tendințe au fost confirmate și de specialiști/specialiste în cadrul interviurilor.

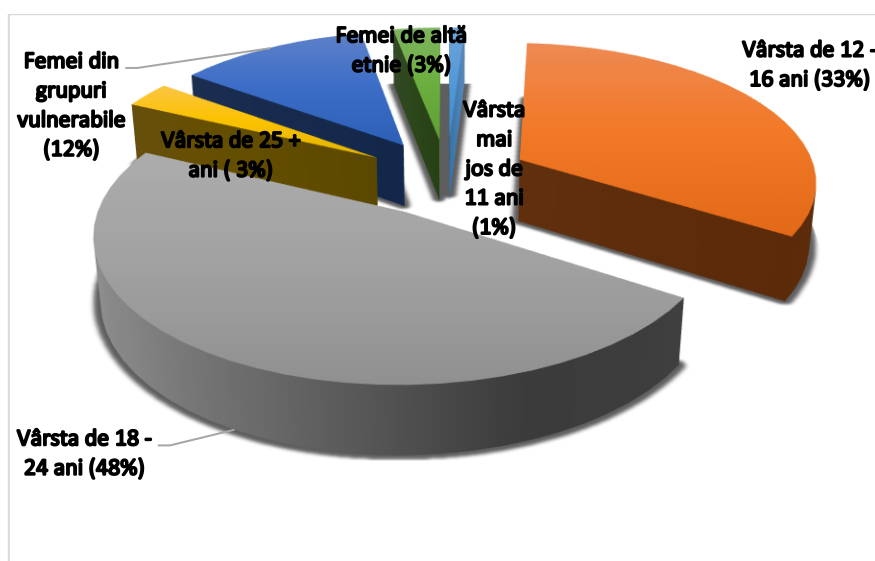

Figura 7. Percepția participanților/paticipantelor la sondaj asupra riscului femeilor și fetelor de a fi supuse violenței sexuale, hărțuirii sexuale și altor forme de VBG în mun. Chișinău.

36. În ceea ce privește regiunea din cadrul mun. Chișinău, în care există un risc ridicat de a fi comise acte de hărțuire sexuală sau alte forme de violență împotriva femeilor, conform opiniilor respondenților/respondentele la sondaj, aceasta este sectorul Ciocana (42%), fiind urmat de sectoarele Buiucani (23%) și Botanica (15%). Această percepție pentru sectorul Ciocana este atribuită densității mari a populației tinere, dar și activităților de agrement care pot crește riscul de incidente.

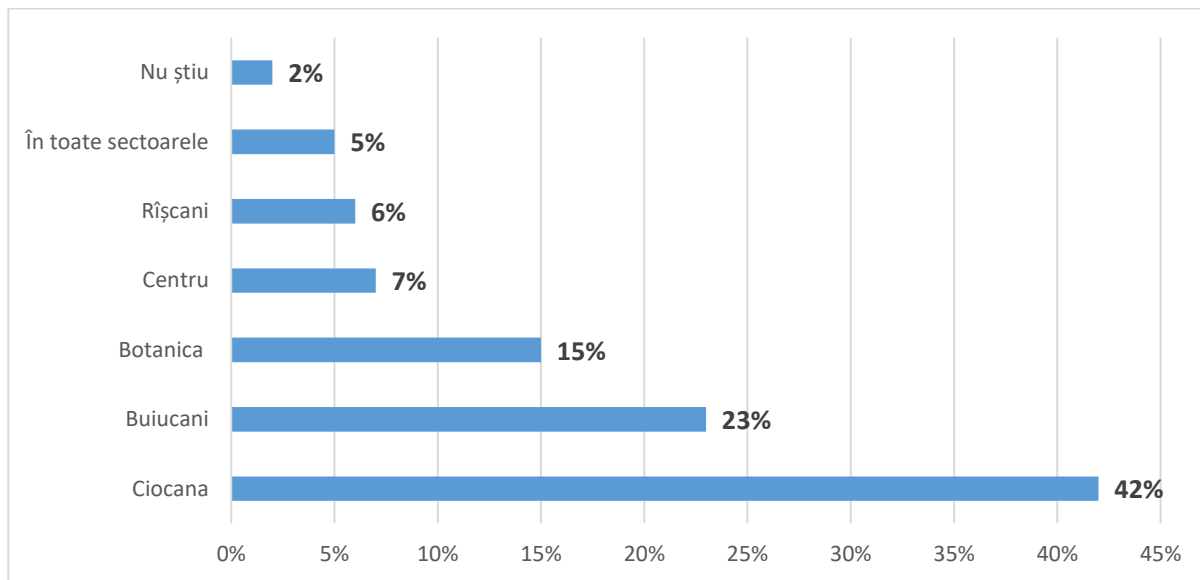

Figura 8. Percepția participanților/participantelor la sondaj asupra sectorului în care există cel mai înalt risc de comitere a violenței sexuale, hărțuirii sexuale și altor forme de VBG în mun. Chișinău.

37. Pentru a crește gradul de siguranță a femeilor și fetelor este nevoie de instalarea patrulilor de carabinieri (59% respondenți/respondente) și iluminatul stradal suficient (33% respondenți/respondente). (Figura 9).

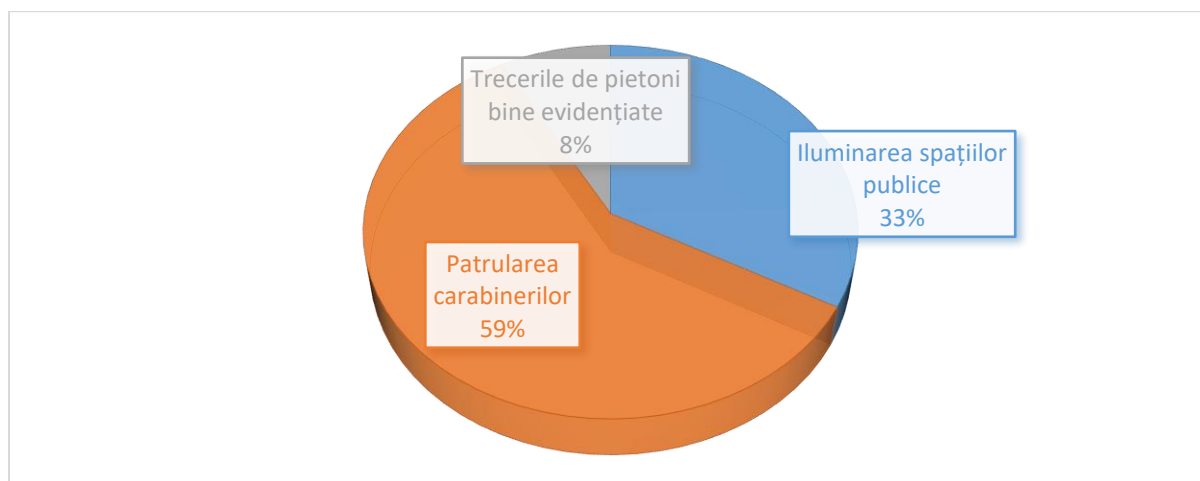

Figura 9. Percepția participanților/participantelor la sondaj cu referire la măsurile care ar crește gradul de siguranță al femeilor și fetelor împotriva hărțuirii sexuale și altor forme de VBG în spațiile publice.

38. Analiza siguranței femeilor în mun. Chișinău este o preocupare a autorităților locale, iar rezultatele focus grupurilor indică importanța unor factori precum transportul și

infrastructura de apă și sanitație pentru a asigura siguranța femeilor, în special în zonele informale. În Chișinău, deși nu există suficiente studii specifice, se poate observa că sentimentul de siguranță variază semnificativ între femei și bărbați, cu un procent mai mic de femei simțindu-se în siguranță să meargă singure noaptea. Este esențial să se ia în considerare caracteristicile individuale ale femeilor, cum ar fi vârsta și experiențele anterioare, pentru a înțelege mai bine cum factorii de mediu influențează sentimentul lor de siguranță în spațiile publice. Îmbunătățirea securității, atât la nivel individual, social, cât și psihologic, este o prioritate pentru prezența femeilor în spațiile publice urbane. Prin urmare, este crucial să se dezvolte strategii de design urban care să includă nevoile și perspectivele femeilor pentru a crea orașe mai sigure și mai incluzive. Designul urban poate reduce vulnerabilitatea persoanelor la infracțiuni prin eliminarea oportunităților neintenționate generate de mediul construit. La fel, s-a subliniat necesitatea unei reevaluări radicale a designului orașelor, fiind descris adesea ca fiind nesigur și neprietenos. Implicarea activă a femeilor în procesul de planificare urbană este considerată esențială, având în vedere că, în trecut, majoritatea orașelor au fost proiectate predominant de bărbați. Pentru a aborda aceste probleme, se recomandă formarea grupurilor de lucru axate pe egalitatea de gen la nivelul mun. Chișinău, inițierea unor programe de educație și dezvoltare, precum și crearea de planuri de acțiuni specifice pentru designul urban. Cooperarea dintre autoritățile publice locale din mun. Chișinău și alte părți interesate, cum ar fi mediul de afaceri și grupurile societății civile, este, de asemenea, citată ca un element important în crearea unor spații mai sigure și echitabile pentru femei și fete. Prin urmare, este esențial ca planificarea urbană să fie inclusivă și să reflecte conștient nevoile și perspectivele tuturor locuitorilor săi.

39. Studiul de evaluare privind siguranța și accesibilitatea publică a femeilor și fetelor în mun. Chișinău menționează aprecieri pozitive în adresa Primăriei Chișinău, fiind menționată modernizarea transportului public, dar și transparența în procesul decizional, fiind specificată pagina web la capitolul *Transparență*¹⁷, unde pot fi consultate bugetele, licitațiile și alte informații de interes public. Totuși, respondenții/respondentele subliniază necesitatea unor acțiuni suplimentare, precum reducerea aglomerației în transportul public și iluminarea mai bună a curților blocurilor, pentru a asigura un mediu urban sigur și inclusiv pentru toți locuitorii.

III. OBIECTIVELE GENERALE ȘI OBIECTIVELE SPECIFICE

40. Programul include intervenții comprehensive pentru fiecare problemă prioritară la nivel de:

- 1) norme sociale care să promoveze toleranța zero față de hărțuirea sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice;
- 2) mecanisme de răspuns prompt la cazurile de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice;
- 3) consolidarea capacităților specialiștilor/specialistelor din toate instituțiile municipale pentru a identifica și răspunde eficient la cazurile de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice;

¹⁷ Disponibil online: <https://www.chisinau.md/ro/transparenta-20845.html>

4) asigurarea accesului femeilor și fetelor la o infrastructură incluzivă, sigură și accesibilă în municipiul Chișinău.

41. Programul își propune realizarea a patru obiective generale:

- **Obiectivul general 1.** Femeile și bărbații din mun. Chișinău împreună cu instituțiile municipale adoptă toleranța zero față de hărțuirea sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice;
- **Obiectivul general 2.** Instruirea profesioniștilor/profesionistelor de la nivel municipal este asigură într-o manieră sistematică privind competențele de prevenire și răspuns eficient la cazurile de hărțuirea sexuală și altor forme de violență față de femei și fete comise în spațiile publice din mun. Chișinău;
- **Obiectivul general 3.** Primăria mun. Chișinău, instituțiile municipale și societatea civilă au un rol activ în îmbunătățirea accesului victimelor la servicii specializate și programe de suport necesare
- **Obiectivul general 4.** Femeile și fetele au acces la infrastructură accesibilă, sigură și incluzivă în mun. Chișinău.

42. Celor 4 obiective generale le corespund următoarele obiective specifice:

- **Obiectiv specific 1.1.** Identificarea zonelor din mun. Chișinău cu risc sporit de producere a cazurilor de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice;
- **Obiectiv specific 1.2.** Prevenirea actelor de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice din mun. Chișinău prin marcarea zonelor de risc și implementarea instrumentelor digitale;
- **Obiectiv specific 1.3.** Creșterea nivelului de conștientizare și educație a populației privind prevenirea și combaterea hărțuirii sexuale și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice din municipiul Chișinău;
- **Obiectiv specific 2.1.** Consolidarea cunoștințelor angajaților/angajatelor din instituțiile municipale cu privire la prevenirea și combaterea hărțuirii sexuale și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice din mun. Chișinău;
- **Obiectiv specific 3.2.** Creșterea accesului femeilor și fetelor, victime a violenței sexuale, hărțuirii sexuale și altor forme de violență față de femei și fete la servicii specializate și programe de suport în mun. Chișinău;
- **Obiectiv specific 4.1.** Îmbunătățirea accesului la informație, comunicații și servicii destinate publicului;
- **Obiectiv specific 4.2.** Accesibilizarea clădirilor publice și obiectelor de infrastructură socială (instituții publice, infrastructura de transport, instituții educaționale, medicale, sociale și culturale) și obiectelor noi construite indiferent de tipul de proprietate.

IV. COSTURI

43. Implementarea Programului va implica cheltuieli financiare interne, care urmează a fi estimate și prevăzute anual în bugetul municipiului Chișinău, printr-un program/subprogram

bugetar, precum și în bugetele autorităților/instituțiilor municipale desemnate responsabile de implementarea Planului de acțiuni.

44. Anual, în cadrul elaborării bugetului municipal Chișinău, autoritățile/instituțiile bugetare vizate în Planul de acțiuni vor prezenta propuneri privind necesarul de alocații bugetare conform Planului de acțiuni aferent implementării Programului.

45. Având în vedere disponibilitatea limitată a resurselor bugetare, Primăria mun. Chișinău va întreprinde acțiuni de atragere a resurselor financiare externe pentru implementarea prezentului Program.

V. RISCURI DE IMPLEMENTARE

46. Implementarea cu succes a Programului ar putea fi afectată de câteva riscuri, fiind identificate măsurile de înlăturare a impactului și reducere a probabilității apariției acestora.

Tabelul 1. Riscurile în implementarea Programului municipal

Identificarea și descrierea riscului	Evaluarea probabilității materializării și impactului riscului (Scăzută, Medie, Înaltă)	Măsuri de diminuare/înlăturare a riscurilor
<i>Risc economic</i> Obiectivele și acțiunile stabilite în cadrul programului ar putea fi influențate de deficitul bugetar și situația economică precară	Înaltă	1. Cooperare cu partenerii de dezvoltare în vederea acoperirii financiare a acțiunilor planificate 2. Ajustarea intervențiilor la noile realități economice
<i>Risc de implicare redusă în partea de sensibilizare și schimbare a percepțiilor</i> Obiectivele și acțiunile stabilite în cadrul programului ar putea fi influențate de implicarea redusă a comunității în activități ce vizează sensibilizarea și schimbarea percepțiilor	Înaltă	1. Intensificarea strategiilor și instrumentelor de comunicare de către toate instituțiile municipale 2. Orientarea discursurilor publice spre prevenirea și combaterea hărțuirii sexuale sau altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor comise în spațiul public. 3. Desfășurarea campaniilor de comunicare și mediatizare. 4. Participarea în mass-media pentru asigurarea vizibilității și transparenței

<i>Risc privind fluctuația personalului</i> Fluctuația resurselor umane sau insuficiența personalului calificat în domeniul prevenirii și combaterii hărțuirii sexuale sau altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice.	Mediu	Instruirea inițială și continuă a personalului instituțiilor municipale.
---	-------	--

VI. AUTORITĂȚI/INSTITUȚII RESPONSABILE

47. Primăria mun. Chișinău va fi autoritatea publică responsabilă pentru coordonarea generală a implementării Programului și prezentarea rapoartelor de progres către Consiliul municipal Chișinău. Totodată, în implementarea Programului și a Planului de acțiuni vor fi antrenate entitățile municipale și alte instituții de la nivel central.

VII. PROCEDURI DE RAPORTARE

49. Monitorizarea și evaluarea Programului se va efectua de către Direcția generală asistență medicală și socială, în calitate de subdiviziune structurală din subordinea administrației publice municipale. Activitatea de monitorizare a prezentului Program va include elaborarea de către Primăria mun. Chișinău a *Rapoartelor anuale de progres* și prezentarea acestora Consiliului municipal Chișinău, către data de 1 aprilie al fiecărui an.

50. Evaluarea Programului se va realiza în două runde. *Evaluarea intermediară* va fi realizată în anul 2028 la finalul primei faze a Programului (2025-2027). *Evaluarea finală* va fi desfășurată la finalizarea implementării Programului (2029). Exercițiile de evaluare intermediară și finală vor fi desfășurate în conformitate cu Ghidul metodologic de evaluare intermediară și ex-post al documentelor de politici publice.

51. Primăria mun. Chișinău va fi responsabilă pentru coordonarea atât a evaluării intermediare, cât și a evaluării finale. Desfășurarea evaluărilor Programului se vor realiza printr-un proces participativ, transparent, obiectiv și cu o abordare comprehensivă, fapt ce va permite revizuirea documentului de politici (urmare a evaluării intermediare) și proiectarea, după caz, a unui nou document de politici în domeniu pentru perioada următoare (urmare a evaluării finale). Rezultatele monitorizărilor și a evaluărilor Programului vor fi discutate în cadrul grupului de lucru și comisiilor municipale și vor fi publicate pe pagina web oficială a Primăriei Chișinău.